

Eurui kritus į gilų dugną, vis daugiau ekonomistų prabyla, kad bendra Europos valiuta ne tik neatnešė naudos euro zonos valstybėms, tačiau padarė daugiau žalos. Jau beveik drąsiai kalbama apie euro zonos skilimą ir euro mirtį. Tačiau daugiau nei penkmetį euro siekianti Lietuva kurso kol kas nekeičia - susaisytą litą euras turėtų pakeisti 2014 m. Tačiau ar verta jį turėti?

Apie tai ŽALGIURIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDEJIMO surengtoje diskusijoje kalbėjo si SEB finansų analitikas Gitanas NAUSĖDA, ekonomistas, profesorius Povilas GYLYS, signataras, ekonomistas Valdemaras KATKUS ir signataras, žalgirietis Rolandas PAULAUŠKAS. Diskusijai vadovavo žalgirietis Gediminas JAKAVONIS.

G.NAUSĖDA: Aš nemanyčiau, kad mūsų apsisprendimas, įsivesti eurą ar ne, turėtų būti konjunkturnis arba grįstas taktiniais sumetimais, kaip antai dabartiniai įvykiai euro zonoje. Mūsų sprendimą įeiti į euro zoną, - nes mes jau ten esame viena koja, kai susiejame savo valiūtą 2002 m., - lemė fundamentalūs ekonominiai veiksniai, t.y. mūsų integracija į Europos Sąjungą apskritai. Juk šiuo metu mes eksportuojame į ES maždaug du trečdalius savo pagamintos produkcijos, mūsų eksportas iš esmės orientuotas į šią zoną. Nemaža dalis prekių taip pat įvežama iš tenai. Todėl viskas labai paprasta: mums naudinga turėti stabilų valiutos kursą to regiono atžvilgiu, su kuriuo mes daugiausia prekiaujame ir turime kitokių ekonominių ryšių. Štai dėl šios priežasties aš teigčiau, kad mums nereikėtų blaškytis.

Dabar yra kalbančiųjų, kad euras kaip valiuta susprogs, bet aš šitais pranašaujais netikiu ir manau, kad euro zonos tvirtumą lemia daug rimtesni veiksniai nei Graikijos ar Ispanijos problemos. Dėl to mes privalėtume laikytis savo strategijos orientuotis į euro zoną, nes tai yra ir mūsų geopolitinė orientacija.

Klausimas, skubėti įsivesti eurą ar ne? Bet kuriojo atveju turime 3-4 metų laikotarpį, per kurį ir pamatysime, kaip viskas išsispres. Jeigu atsitiks taip, kad apokaliptiniai pranašautojai buvo teisūs, mes bet kada dar galėsime šią procesą sustabdyti, bet tai, kad mes orientuojamės į Maastrichto kriterijų vykdymą, yra sveikas ekonomikai dalykas, nesvarbu, norime įsivesti tą eurą ar ne.

PGYLYS: Taip, euras yra beveik įvestas ir didelė dalis mūsų piniginių išteklių yra eurais. Šiuo požiūriu mes esame daug pažengę, ir be jokios diskusijos.

Bet man labiausiai nerimą kelia toks techninis požiūris į pinigų įsivėdimą. O juk iš esmės tai nėra techninis klausimas, tai yra labai sudėtingas sisteminis klausimas. Mums sako, kad 2014 m. mes įsivesime eurą, bet nekalbama apie sąnaudas bei aukas, kurias turėsime padėti ant euro aukuro. Manau, taip mes elgiamės neatsakingai.

Ar mes turime kankintis savo dėl euro, ar turime rūpintis savo gerove? Ką mes dabar darome? Mes defliuojame ekonomiką, vykdomė tą vadinamąją vidinę devalvaciją, skurdiname žmones, bloginame padėtį vieša-

Ar Lietuvai verta veržtis į euro zoną?

jame sektoriuje ir nematome ilgalaikių pasekmių.

Nepamirškime ir to, kad pačioje euro zonoje dabar yra didžiulių problemų. Pavyzdžiui, valdymo kokybė. Pasirodo, ES nelabai suvokia situaciją. Kita vertus, euras nėra išganymas, o kad jis gali sukelti problemų, akivaizdžiai pamatė graikai, pastebėti portugalai, ispaniai, airiai, o gal net ir italai. Euro zonoje galima vykdyti monetarinę politiką, bet ji negali būti diferencijuota atskiroms šalims. Kyla klausimas, kaip mums toliau elgtis.

Prisiminkime, kad mes turime valiūtų valdybos modelį, dėl kurio

ri atsisakyti savo pinigų. Juk jeigu aš pretenduočiau į premjero ar šiaip valstybėje ką nors reikšiančio žmogaus vietą, tai norėčiau turėti instrumentą, kuriuo naudojantis būtų galima daryti tam tikrus veiksmus ekonomikoje. Nepriklausomai nuo krizės Europoje. Žiūrėkite, emisija - vien tai duoda galimybę sukstis. Kalbant apie Ameriką, ji tą ir daro. Ji turi niekuo neapribotą emisijos teisingumą, o mums siūlo imti tik išvestinius produktus. Taigi, jeigu aš rimtai žiūriu į savo valstybę, savo tautą, visuomenę, tai tokio instrumento kitiems nenorėčiau atiduoti. Man tai tiesiog

► Ar pereinant prie bendros pinigų sistemos - euro - žmonių gyvenimas pagerėtų, ar pablogėtų?

Gitanas NAUSĖDA
SEB finansų analitikas

esu parašęs pareiškimą. Mano argumentas labai paprastas: mes atsisakome vieno svarbiausių makroekonominės politikos svertų. Yra tas ekonomikos stabilumo paktas, angliškai vadinamas "stability and growth pact". Kartais jis vadinamas "stupidity and growth pact" (angl. "kvailumo ir augimo paktas"). Pažiūrėkite, kas gi Europoje laikosi 3 proc. biudžeto deficitą? Parodykite man tokią šalį. Mano supratimu, gyvenimas priverčia lauzyti tą taisyklę, nes ji nelanksti. Apskritai paradoksalus tas, kad Vakarai, tai yra Jungtinė Karalystė ir Jungtinės Amerikos Valstijos, veikia pagal Džono Meinardo Keinso ekonomiką, o mes daugiau pagal Miltono Frydmano. Kodėl porokunistinėms šalims taikoma tokia griežta individualistinė metodologija, o amerikiečiai ir britai nepuolė į balą? Dėl to, kad laikėsi keinsistinės krypties. Štai jums ir visa makroekonominė politika.

R.PAULAUŠKAS: Man keista klausytis ekonomistų, kurie taip no-

nesuprantama. Kur yra tas motyvas, kad reikia atsisakyti savų pinigų? Ir ką išsprendžia euro įsivedimas?

PGYLYS: Tai pagrįsta tikėjimu, kad rinka viską sutvarkys.

R.PAULAUŠKAS: Viskas gal ir būtų taip, jeigu aš nematčiau kitų valstybių, kurios neatsisako savo valiutos. Aš pastaraisiais metais nieko kita neveikiu, tik stengiuosi suprasti, kaip sutvarkytas ekonominis gyvenimas pasaulio mastu. Ir aiškiai matau, kad tie, kurie turi emisijos teisę, laimi, palyginti su tais, kurie jos neturi. Tai yra spekuliacijos elementas mūsų atžvilgiu.

Kaip pavyzdį galiu paminėti Japoniją, kuri emitavo savo jenas po karo, nesiskolino jokių pinigų užsienyje ir pasiekė gerų rezultatų. Tačiau sunkiai rasčiau pavyzdį šalies, kuri būtų priėmusi valiūtų valdybos modelį ar Pasaulio banko rekomendacijas ir iš to turėjusi naudos.

Baigdamas galėčiau pasakyti, kad jeigu patys turėtume naftos ir gamintume benzina, tai patys ga-

lėtume reguluoti ir jo kainas. Tai būtų kur kas geriau nei pirkti benzina iš kitų. Kažkas panašus yra ir su valiuta.

VKATKUS: Kur yra fundamentali euro zonos problema? Tai ne Graikija ir ne Ispanija, kaip dažnai pateikiama. Ji yra kur kas gilesnė. Jeigu pažiūrėsime į laikotarpį nuo euro įvedimo, tai žiūrėkite, kas darėsi euro zonoje. Vokietijoje, kuri yra viena gincio arba lūžio šalių, per aštuonerius metus atlyginimai augo vos 2,7 proc. Tuo tarpu Ispanijos augo 29,6 proc. Bendras 27 ES šalių atlyginimų augimas buvo 18 proc., o euro zonos - 16,5 proc. Kur link aš vedu? Ogi į eksportą. Vokietija, turėdama perteklinį eksportą ir praktiškai įsaldydama atlyginimus, didino eksportą. Tuo tarpu kitos šalys kėlė atlyginimus ir didino perkamąją galia, vadinasi, rinkų talpumą. Taip jos leido Vokietijai užsidirbti labai daug pinigų. Vadinasi, vienas iš pagrindinių ginčų yra tas, kad vokiečiai turi padidinti savo atlyginimus ir nesinaudoti euro zonoje susidariusiu disbalansu. Be abejo, Pietų Europa turi imti keisti savo gyvenimo būdą, tačiau lygiai taip pat ir vokiečiai.

Dar vienas blogumas tas, kad kuriant šią improvizuotą euro fondą iš 750 mlrd., į euro zoną buvo įleistas Tarptautinis valiutos fondas, t.y. JAV užsienio politikos instrumentas. Mes, ES šalys, parodėme, kad mūsų bankų sistema, kuri yra keturis kartus didesnė nei JAV, yra siaubinga galimybė ekonomikai - dėl tokių mažų problemų mums tikrai nereikėjo pašalinių.

Kalbant apie biudžetą, šiandien galima šiurkščiai pasakyti, kad Maastrichto sutartis neoficialiai yra suspenduota, nes jos iš esmės niekas nepašalino. Jei žiūrėtume į biudžeto deficitus, tai iš 16 ES šalių mažiausias yra Liuksemburgo (4,2 proc.), didžiausias - Airijos (14,7 proc.). Tai gi niekas to kriterijaus nesilaiko.

Žiūrint iš Lietuvos pozicijų, kaip jau minėjo profesorius, mes jau tikrai esame įstoje į euro zoną ir mums nereikia tą įstojimą formalizuoti. Tačiau, mano nuomone, visai

naudingiau, jeigu į ją būtų buvusios priimtos tik tos šalys, kurios daugiau ar mažiau atitinka tą vadinamąjį optimalios valiūtų zonos kriterijų. Tarkim, Benilukso šalys, Vokietija, Prancūzija, Suomija ir pan. Tai būtų gerokai daugiau padėję euro zonos stabilumui ir, ko gero, dabar ir paties euro tvirtumui. Bet kaip jau atsitiko, taip: kuo daugiau buvo politikos kuriant euro zoną, tuo procesas labiau ir nukentėjo.

Kalbant apie keinsizmą ir monetarizmą, norėčiau pasakyti, kad krizės metais, po "Lehman Brother's" bankroto, Europos centrinio banko balansas buvo išsiptęs lygiai taip pat kaip Amerikos centrinio banko. Tai yra tas "printing money" buvo taip pat labai intensyvus. Europoje, matyt, klesti tas pats keinsizmas, nes to 3 proc. biudžeto deficitą neomonetaristinio reikalavimo niekas nesilaikė ir tai dabar tapo problema, ypač toms valstybėms, kurios neturi didelio pasitikėjimo finansų rinkoje.

Mano nuomone, jeigu Graikijos politiką vykdytų Vokietija, tai ji išgesnį laiką turėtų pasitikėjimo kreditą tarptautinėse finansų rinkose. Bet Graikija buvo pirmoji, kuri buvo nubausita ir pastatyta prie gėdos stulpo.

Jeigu grįžtume prie minties, kad mums reikia turėti savarankiškus pinigų kursą, o dėl to, kad jos tokių taisyklių, o dėl to, kad jos tokių taisyklių ginčų yra tas, kad vokiečiai turi padidinti savo atlyginimus ir nesinaudoti euro zonoje susidariusiu disbalansu. Be abejo, Pietų Europa turi imti keisti savo gyvenimo būdą, tačiau lygiai taip pat ir vokiečiai.

Mano nuomone, jeigu Graikijos politiką vykdytų Vokietija, tai ji išgesnį laiką turėtų pasitikėjimo kreditą tarptautinėse finansų rinkose. Bet Graikija buvo pirmoji, kuri buvo nubausita ir pastatyta prie gėdos stulpo.

Mano nuomone, jeigu Graikijos politiką vykdytų Vokietija, tai ji išgesnį laiką turėtų pasitikėjimo kreditą tarptautinėse finansų rinkose. Bet Graikija buvo pirmoji, kuri buvo nubausita ir pastatyta prie gėdos stulpo.

Mano nuomone, jeigu Graikijos politiką vykdytų Vokietija, tai ji išgesnį laiką turėtų pasitikėjimo kreditą tarptautinėse finansų rinkose. Bet Graikija buvo pirmoji, kuri buvo nubausita ir pastatyta prie gėdos stulpo.

naudingiau, jeigu į ją būtų buvusios priimtos tik tos šalys, kurios daugiau ar mažiau atitinka tą vadinamąjį optimalios valiūtų zonos kriterijų. Tarkim, Benilukso šalys, Vokietija, Prancūzija, Suomija ir pan. Tai būtų gerokai daugiau padėję euro zonos stabilumui ir, ko gero, dabar ir paties euro tvirtumui. Bet kaip jau atsitiko, taip: kuo daugiau buvo politikos kuriant euro zoną, tuo procesas labiau ir nukentėjo.

Kalbant apie keinsizmą ir monetarizmą, norėčiau pasakyti, kad krizės metais, po "Lehman Brother's" bankroto, Europos centrinio banko balansas buvo išsiptęs lygiai taip pat kaip Amerikos centrinio banko. Tai yra tas "printing money" buvo taip pat labai intensyvus. Europoje, matyt, klesti tas pats keinsizmas, nes to 3 proc. biudžeto deficitą neomonetaristinio reikalavimo niekas nesilaikė ir tai dabar tapo problema, ypač toms valstybėms, kurios neturi didelio pasitikėjimo finansų rinkoje.

Mano nuomone, jeigu Graikijos politiką vykdytų Vokietija, tai ji išgesnį laiką turėtų pasitikėjimo kreditą tarptautinėse finansų rinkose. Bet Graikija buvo pirmoji, kuri buvo nubausita ir pastatyta prie gėdos stulpo.

Jeigu grįžtume prie minties, kad mums reikia turėti savarankiškus pinigų kursą, o dėl to, kad jos tokių taisyklių, o dėl to, kad jos tokių taisyklių ginčų yra tas, kad vokiečiai turi padidinti savo atlyginimus ir nesinaudoti euro zonoje susidariusiu disbalansu. Be abejo, Pietų Europa turi imti keisti savo gyvenimo būdą, tačiau lygiai taip pat ir vokiečiai.

Mano nuomone, jeigu Graikijos politiką vykdytų Vokietija, tai ji išgesnį laiką turėtų pasitikėjimo kreditą tarptautinėse finansų rinkose. Bet Graikija buvo pirmoji, kuri buvo nubausita ir pastatyta prie gėdos stulpo.

Mano nuomone, jeigu Graikijos politiką vykdytų Vokietija, tai ji išgesnį laiką turėtų pasitikėjimo kreditą tarptautinėse finansų rinkose. Bet Graikija buvo pirmoji, kuri buvo nubausita ir pastatyta prie gėdos stulpo.

Mano nuomone, jeigu Graikijos politiką vykdytų Vokietija, tai ji išgesnį laiką turėtų pasitikėjimo kreditą tarptautinėse finansų rinkose. Bet Graikija buvo pirmoji, kuri buvo nubausita ir pastatyta prie gėdos stulpo.

Mano nuomone, jeigu Graikijos politiką vykdytų Vokietija, tai ji išgesnį laiką turėtų pasitikėjimo kreditą tarptautinėse finansų rinkose. Bet Graikija buvo pirmoji, kuri buvo nubausita ir pastatyta prie gėdos stulpo.

Mano nuomone, jeigu Graikijos politiką vykdytų Vokietija, tai ji išgesnį laiką turėtų pasitikėjimo kreditą tarptautinėse finansų rinkose. Bet Graikija buvo pirmoji, kuri buvo nubausita ir pastatyta prie gėdos stulpo.

Iš tiesų viską, ką galėjome, mes sukūrėme, ir tie instrumentai, tokie kaip atvirosios rinkos operacijų infrastruktūra, operacijų su vertybiniais popieriais infrastruktūra ir pan. dabar yra LB arsenale. Jie dulka lentynose dėl vienos paprastos priežasties: kaip monetis negali būti truputį nėsčia, taip ir LB negali būti savarankiškas, veikdamas fiksuoto valiutos kurso sąlygomis.

Tai gi visos mūsų pastangos atkurti pinigų politikos priemones fiksuoto kurso režimo sistemoje buvo pasmerktos žlugti arba galėjo būti tik simbolinės, nukreiptos į tarpbankinės rinkos stabilizavimą ir be jokių makroekonominių ambicijų dėl labai paprastos priežasties: jeigu fiksuoto kurso sistemoje mažinate palūkanų normas, vadinasi, skatinate pinigų išplaukimą ir deflaciją šalyje, jeigu keliate palūkanų normas - lemiate kaip tik pinigų pritraukimą į šalį ir infliaciją. Lankstesnio valiutos kurso režimas turi būti absoliučiai siejamas su pinigų politikos atkūrimu, tad klausimas toks: ar mes turėjome reikiamą galimybę vėliau pereiti prie lankstesnio valiutos kurso, prasidėjus įsiskolinimams euras, kai bet koks klausimas dėl lankstesnio valiutos kurso rinkų yra interpretuojamas kaip devalvacija su visomis iš to išplaukiančiomis pasekmėmis? Bet kokios praktinės pastangos paveikti ir padaryti lankstų valiutos kursą Lietuvoje buvo pasmerktos žlugti visų pirma dėl didžiulės psichologinės reakcijos - baimės prarasti pinigų. Tiek kompanijų, tiek indėlių turinčių žmonių, tiek valstybės, kuri mokėsišius gauna litaus, o skolinas eurus.

Nedrįsčiau teigti, kad turinčios lankstesnį valiutos kursą šalys turi daugiau pranašumų. Empiriniai teoriniai tyrimai nerodo, kad jos auga greičiau arba turi mažiau problemų. Yra įvairiausių pavyzdžių.

Čia mes nieko naujo neišrasime, tokie yra teoriniai postulatai ir aš bijau, kad šita diskusija yra apskritai labai pavėluota. Tiesiog traukinys yra taip toli nuvažiavęs, kad turime spręsti būdami visiškai kitokioje padėtyje nei tuo metu, kai mes kūrėme Pinigų politikos programą 1997-1999 m.

PGYLYS: Vienas profesorius neseniai pareiškė, kad tos šalys, kurios turi valiūtų valdybos modelį ir fiksuotą kursą, turi daugiau problemų negu tos, kurios leido laisvai plaukioti savo valiutomis.

Iš tikrųjų aš šiuo atveju neturiu pakietos pozicijos, nes reikia žiūrėti į visumą neištraukiant detalių iš konteksto. Aš žinau tuos skaičius ir LB iniciatyvą prieš 12 metų. Tai išties buvo labai tuo metu reikšmingi pasvarstymai. Bet klausimas toks: kodėl Lietuvoje apskritai uždrausta kalbėti apie mūsų valiutos situaciją? Tarkim, kodėl mums reikia, ko mums

reikia, ką duoda ar atima valiutos valdyba ir pan. O atima labai svarbų dalyką - galimybę valdyti padėtį per monetarinius svertus.

R.PAULAUŠKAS: Čia išties yra labai daug temų, bet aš atsiliepsiu ir mintį, kad jei Europa būtų laikiusis savo nustatytų standartų, viskas būtų buvę gerai. Manau, kad šioje vietoje negalima apeiti 1971 m., kada viskas ir prasidėjo: buvo atsisakyta

aukso standarto ir JAV ėmė neribotai spausdinti pinigus. Doleris tapo JAV instrumentu siekiant sau naudos jau viso pasaulio mastu. Tai kiek Europa galėjo laikytis ir žaisti pagal taisykles, kada pats pagrindinis priešininkas šitų taisyklių nesilaiko?

Ne man jums aiškinti, kokios skolos susikaupė per tuos laikus. Juk iš esmės ekonomika pavirto nebe gamyba, o psichologija. Atsirado trys pagrindinės reitingų agentūros, ir visos JAV... Jūs teisingai sakote, kad vokiečiai būtų ilgiau atsilaikę nei graikai. O kodėl? Todėl, kad psichologinių smūgių sudavė tos reitingų agentūros, kurių šaknys eina ten pat, kur yra beribis skolimimasis, derivatyvų kūrimas ir t.t. Tai kaip Europa galėjo laikytis savo taisyklių, matydama, kas darosi su doleriu?

Kai visos Europos valstybės pradėjo stambiai skolintis, aš net pagalvojau, kad gal jos kartais suprato, jog šita gyvenimo skolon sistema ir be-

aukso standarto ir JAV ėmė neribotai spausdinti pinigus. Doleris tapo JAV instrumentu siekiant sau naudos jau viso pasaulio mastu. Tai kiek Europa galėjo laikytis ir žaisti pagal taisykles, kada pats pagrindinis priešininkas šitų taisyklių nesilaiko?

Ne man jums aiškinti, kokios skolos susikaupė per tuos laikus. Juk iš esmės ekonomika pavirto nebe gamyba, o psichologija. Atsirado trys pagrindinės reitingų agentūros, ir visos JAV... Jūs teisingai sakote, kad vokiečiai būtų ilgiau atsilaikę nei graikai. O kodėl? Todėl, kad psichologinių smūgių sudavė tos reitingų agentūros, kurių šaknys eina ten pat, kur yra beribis skolimimasis, derivatyvų kūrimas ir t.t. Tai kaip Europa galėjo laikytis savo taisyklių, matydama, kas darosi su doleriu?

Kai visos Europos valstybės pradėjo stambiai skolintis, aš net pagalvojau, kad gal jos kartais suprato, jog šita gyvenimo skolon sistema ir be-

aukso standarto ir JAV ėmė neribotai spausdinti pinigus. Doleris tapo JAV instrumentu siekiant sau naudos jau viso pasaulio mastu. Tai kiek Europa galėjo laikytis ir žaisti pagal taisykles, kada pats pagrindinis priešininkas šitų taisyklių nesilaiko?

Ne man jums aiškinti, kokios skolos susikaupė per tuos laikus. Juk iš esmės ekonomika pavirto nebe gamyba, o psichologija. Atsirado trys pagrindinės reitingų agentūros, ir visos JAV... Jūs teisingai sakote, kad vokiečiai būtų ilgiau atsilaikę nei graikai. O kodėl? Todėl, kad psichologinių smūgių sudavė tos reitingų agentūros, kurių šaknys eina ten pat, kur yra beribis skolimimasis, derivatyvų kūrimas ir t.t. Tai kaip Europa galėjo laikytis savo taisyklių, matydama, kas darosi su doleriu?

Kai visos Europos valstybės pradėjo stambiai skolintis, aš net pagalvojau, kad gal jos kartais suprato, jog šita gyvenimo skolon sistema ir be-

aukso standarto ir JAV ėmė neribotai spausdinti pinigus. Doleris tapo JAV instrumentu siekiant sau naudos jau viso pasaulio mastu. Tai kiek Europa galėjo laikytis ir žaisti pagal taisykles, kada pats pagrindinis priešininkas šitų taisyklių nesilaiko?

Ne man jums aiškinti, kokios skolos susikaupė per tuos laikus. Juk iš esmės ekonomika pavirto nebe gamyba, o psichologija. Atsirado trys pagrindinės reitingų agentūros, ir visos JAV... Jūs teisingai sakote, kad vokiečiai būtų ilgiau atsilaikę nei graikai. O kodėl? Todėl, kad psichologinių smūgių sudavė tos reitingų agentūros, kurių šaknys eina ten pat, kur yra beribis skolimimasis, derivatyvų kūrimas ir t.t. Tai kaip Europa galėjo laikytis savo taisyklių, matydama, kas darosi su doleriu?

Kai visos Europos valstybės pradėjo stambiai skolintis, aš net pagalvojau, kad gal jos kartais suprato, jog šita gyvenimo skolon sistema ir be-

aukso standarto ir JAV ėmė neribotai spausdinti pinigus. Doleris tapo JAV instrumentu siekiant sau naudos jau viso pasaulio mastu. Tai kiek Europa galėjo laikytis ir žaisti pagal taisykles, kada pats pagrindinis priešininkas šitų taisyklių nesilaiko?

Ne man jums aiškinti, kokios skolos susikaupė per tuos laikus. Juk iš esmės ekonomika pavirto nebe gamyba, o psichologija. Atsirado trys pagrindinės reitingų agentūros, ir visos JAV... Jūs teisingai sakote, kad vokiečiai būtų ilgiau atsilaikę nei graikai. O kodėl? Todėl, kad psichologinių smūgių sudavė tos reitingų agentūros, kurių šaknys eina ten pat, kur yra beribis skolimimasis, derivatyvų kūrimas ir t.t. Tai kaip Europa galėjo laikytis savo taisyklių, matydama, kas darosi su doleriu?

Kai visos Europos valstybės pradėjo stambiai skolintis, aš net pagalvojau, kad gal jos kartais suprato, jog šita gyvenimo skolon sistema ir be-

aukso standarto ir JAV ėmė neribotai spausdinti pinigus. Doleris tapo JAV instrumentu siekiant sau naudos jau viso pasaulio mastu. Tai kiek Europa galėjo laikytis ir žaisti pagal taisykles, kada pats pagrindinis priešininkas šitų taisyklių nesilaiko?

Ne man jums aiškinti, kokios skolos susikaupė per tuos laikus. Juk iš esmės ekonomika pavirto nebe gamyba, o psichologija. Atsirado trys pagrindinės reitingų agentūros, ir visos JAV... Jūs teisingai sakote, kad vokiečiai būtų ilgiau atsilaikę nei graikai. O kodėl? Todėl, kad psichologinių smūgių sudavė tos reitingų agentūros, kurių šaknys eina ten pat, kur yra beribis skolimimasis, derivatyvų kūrimas ir t.t. Tai kaip Europa galėjo laikytis savo taisyklių, matydama, kas darosi su doleriu?

Kai visos Europos valstybės pradėjo stambiai skolintis, aš net pagalvojau, kad gal jos kartais suprato, jog šita gyvenimo skolon sistema ir be-

aukso standarto ir JAV ėmė neribotai spausdinti pinigus. Doleris tapo JAV instrumentu siekiant sau naudos jau viso pasaulio mastu. Tai kiek Europa galėjo laikytis ir žaisti pagal taisykles, kada pats pagrindinis priešininkas šitų taisyklių nesilaiko?

Ne man jums aiškinti, kokios skolos susikaupė per tuos laikus. Juk iš esmės ekonomika pavirto nebe gamyba, o psichologija. Atsirado trys pagrindinės reitingų agentūros, ir visos JAV... Jūs teisingai sakote, kad vokiečiai būtų ilgiau atsilaikę nei graikai. O kodėl? Todėl, kad psichologinių smūgių sudavė tos reitingų agentūros, kurių šaknys eina ten pat, kur yra beribis skolimimasis, derivatyvų kūrimas ir t.t. Tai kaip Europa galėjo laikytis savo taisyklių, matydama, kas darosi su doleriu?

Kai visos Europos valstybės pradėjo stambiai skolintis, aš net pagalvojau, kad gal jos kartais suprato, jog šita gyvenimo skolon sistema ir be-

aukso standarto ir JAV ėmė neribotai spausdinti pinigus. Doleris tapo JAV instrumentu siekiant sau naudos jau viso pasaulio mastu. Tai kiek Europa galėjo laikytis ir žaisti pagal taisykles, kada pats pagrindinis priešininkas šitų taisyklių nesilaiko?

Ne man jums aiškinti, kokios skolos susikaupė per tuos laikus. Juk iš esmės ekonomika pavirto nebe gamyba, o psichologija. Atsirado trys pagrindinės reitingų agentūros, ir visos JAV... Jūs teisingai sakote, kad vokiečiai būtų ilgiau atsilaikę nei graikai. O kodėl? Todėl, kad psichologinių smūgių sudavė tos reitingų agentūros, kurių šaknys eina ten pat, kur yra beribis skolimimasis, derivatyvų kūrimas ir t.t. Tai kaip Europa galėjo laikytis savo taisyklių, matydama, kas darosi su doleriu?

aukso standarto ir JAV ėmė neribotai spausdinti pinigus. Doleris tapo JAV instrumentu siekiant sau naudos jau viso pasaulio mastu. Tai kiek Europa galėjo laikytis ir žaisti pagal taisykles, kada pats pagrindinis priešininkas šitų taisyklių nesilaiko?

Ne man jums aiškinti, kokios skolos susikaupė per tuos laikus. Juk iš esmės ekonomika pavirto nebe gamyba, o psichologija. Atsirado trys pagrindinės reitingų agentūros, ir visos JAV... Jūs teisingai sakote, kad vokiečiai būtų ilgiau atsilaikę nei graikai. O kodėl? Todėl, kad psichologinių smūgių sudavė tos reitingų agentūros, kurių šaknys eina ten pat, kur yra beribis skolimimasis, derivatyvų kūrimas ir t.t. Tai kaip Europa galėjo laikytis savo taisyklių, matydama, kas darosi su doleriu?

Kai visos Europos valstybės pradėjo stambiai skolintis, aš net pagalvojau, kad gal jos kartais suprato, jog šita gyvenimo skolon sistema ir be-

aukso standarto ir JAV ėmė neribotai spausdinti pinigus. Doleris tapo JAV instrumentu siekiant sau naudos jau viso pasaulio mastu. Tai kiek Europa galėjo laikytis ir žaisti pagal taisykles, kada pats pagrindinis priešininkas šitų taisyklių nesilaiko?

Ne man jums aiškinti, kokios skolos susikaupė per tuos laikus. Juk iš esmės ekonomika pavirto nebe gamyba, o psichologija. Atsirado trys pagrindinės reitingų agentūros, ir visos JAV... Jūs teisingai sakote, kad vokiečiai būtų ilgiau atsilaikę nei graikai. O kodėl? Todėl, kad psichologinių smūgių sudavė tos reitingų agentūros, kurių šaknys eina ten pat, kur yra beribis skolimimasis, derivatyvų kūrimas ir t.t. Tai kaip Europa galėjo laikytis savo taisyklių, matydama, kas darosi su doleriu?

Kai visos Europos valstybės pradėjo stambiai skolintis, aš net pagalvojau, kad gal jos kartais suprato, jog šita gyvenimo skolon sistema ir be-

aukso standarto ir JAV ėmė neribotai spausdinti pinigus. Doleris tapo JAV instrumentu siekiant sau naudos jau viso pasaulio mastu. Tai kiek Europa galėjo laikytis ir žaisti pagal taisykles, kada pats pagrindinis priešininkas šitų taisyklių nesilaiko?

Ne man jums aiškinti, kokios skolos susikaupė per tuos laikus. Juk iš esmės ekonomika pavirto nebe gamyba, o psichologija. Atsirado trys pagrindinės reitingų agentūros, ir visos JAV... Jūs teisingai sakote, kad vokiečiai būtų ilgiau atsilaikę nei graikai. O kodėl? Todėl, kad psichologinių smūgių sudavė tos reitingų agentūros, kurių šaknys eina ten pat, kur yra beribis skolimimasis, derivatyvų kūrimas ir t.t. Tai kaip Europa galėjo laikytis savo taisyklių, matydama, kas darosi su doleriu?

Kai visos Europos valstybės pradėjo stambiai skolintis, aš net pagalvojau, kad gal jos kartais suprato, jog šita gyvenimo skolon sistema ir be-

aukso standarto ir JAV ėmė neribotai spausdinti pinigus. Doleris tapo JAV instrumentu siekiant sau naudos jau viso pasaulio mastu. Tai kiek Europa galėjo laikytis ir žaisti pagal taisykles, kada pats pagrindinis priešininkas šitų taisyklių nesilaiko?

Ne man jums aiškinti, kokios skolos susikaupė per tuos laikus. Juk iš esmės ekonomika pavirto nebe gamyba, o psichologija. Atsirado trys pagrindinės reitingų agentūros, ir visos JAV... Jūs teisingai sakote, kad vokiečiai būtų ilgiau atsilaikę nei graikai. O kodėl? Todėl, kad psichologinių smūgių sudavė tos reitingų agentūros, kurių šaknys eina ten pat, kur yra beribis skolimimasis, derivatyvų kūrimas ir t.t. Tai kaip Europa galėjo laikytis savo taisyklių, matydama, kas darosi su doleriu?

Kai visos Europos valstybės pradėjo stambiai skolintis, aš net pagalvojau, kad gal jos kartais suprato, jog šita gyvenimo skolon sistema ir be-

aukso standarto ir JAV ėmė neribotai spausdinti pinigus. Doleris tapo JAV instrumentu siekiant sau naudos jau viso pasaulio mastu. Tai kiek Europa galėjo laikytis ir žaisti pagal taisykles, kada pats pagrindinis priešininkas šitų taisyklių nesilaiko?

Ne man jums aiškinti, kokios skolos susikaupė per tuos laikus. Juk iš esmės ekonomika pavirto nebe gamyba, o psichologija. Atsirado trys pagrindinės reitingų agentūros, ir visos JAV... Jūs teisingai sakote, kad vokiečiai būtų ilgiau atsilaikę nei graikai. O kodėl? Todėl, kad psichologinių smūgių sudavė tos reitingų agentūros, kurių šaknys eina ten pat, kur yra beribis skolimimasis, derivatyvų kūrimas ir t.t. Tai kaip Europa galėjo laikytis savo taisyklių, matydama, kas darosi su doleriu?

Kai visos Europos valstybės pradėjo

Merkinės piliakalnis - istorinė kryžkelė

Dzūkijos krašto gyventojai tikina, kad jei jau atsibeldai į šiuos karštus, būtinai turi užkopti į ties Merkio ir Nemuno sanka, kairiajame Stangės upelio krante, esantį nupjauto kūgio formos Merkinės piliakalnį. Įdant apžvelgus dzūkiškų pirkių stogus ir svarbiausia - Merkio ir Nemuno sanka - sielai nestigtų pasakiško grožio vaizdų. Tokį grožį mes paveldėjome iš prieš tūkstančius metų čia gyvenusių mūsų protėvių. Nors kai kas teigia, kad... iš vikingų.

Algimantas ČERNIAUSKAS ir Mindaugas ČERNIAUSKAS

Tūkstantmečių istoriją menanti vietovė, po šiais metais 600-ąjį jubiliejų skaičiuosiančio Žalgirio mūšio buvusi viena mėgstamiausių Lietuvos didžiųjų kunigaikščių ir Lenkijos karalių buveinė, šiandien verta tapti "Respublikos" nacionaline vertybe.

Neįveikė ugnis - įveikė vanduo

Merkinės piliakalnis atsirado Nemuno, Merkio ir Straujos santakoje plytinčios aukštumos kyšulyje perkasus kalną. Ant 30 metrų aukščio kalvos maždaug 1,2 tūkst. kvadratinį metrų ploto aikštėje stovėjo viena svarbiausių Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (LDK) pilių. Kryžiuočių kelių aprašymuose ji minima ne vieną kartą - 1384, 1385 ir 1387 m., mat

1662 m. Merkinės piliakalnis buvo paverstas miesto teismo kalėjimu ir jame bajorai atlikdavo bausmes

maždaug XIV a. tapo svarbiausiu Dainavos krašto kariniu ir strateginiu centru kovose su kryžiuočiais. Strateginis trikampis Vilnius - Kaunas - Merkinė tuo metu sudarė pagrindinę Lietuvos gynybos sistemą, kurios atraminiai punktai tarpusavyje buvo susieti vandens keliais per Nemuną, Nerį, Merkį ir Vokę.

Istoriniai šaltiniai mena, kaip 1377 m. maždaug 12 tūkst. kryžiuočių ordino vyrų kariuomenė, vadovaujama maršalo Gotfrido fon Lindeno ir komturto Rudigerio fon Elnerio, įžygiavusi Lietuvą Merkinės pilies neįveikė, bet sudegino papilį. Ne kartą kryžiuočių pulpą pilį 1394 m. atsitraukdami degino ir patys lietuviai - gindami Vilnių. Atstatyta pilis 1403 m. dar kartą buvo sudeginta kryžiuočių.

Pasakojama, kad Merkinės pilyje daug kartų lankėsi Jogaila, čia jis 1418 ir 1419 m. sutiko Kalėdas. 1425 m. Vytautas iš pilies rašė laiską kryžiuočių ordinui, o po kelerių metų čia pasirašė ir svarbius dokumentus. Merkinės pilyje lankėsi ir kiti LDK didieji kunigaikščiai bei

► PALAIMA. Stovėdamas ant Merkinės piliakalnio kaip niekur kitur Lietuvoje suvoki žmogaus ir gamtos santyki istorijos šviesoje, kurioje virš Merkio ir Nemuno santokos švyti Laumės juosta - Dievo taikos su žmogumi pašaras

valdovai: Žygimantas Kęstutaitis, Kazimieras, Aleksandras, Žygimantas Augustas, Vladislavas Vaza ir kiti.

Tikriausiai mažai kas žino, bet 1662 m. Merkinės piliakalnis buvo paverstas miesto teismo kalėjimu ir jame bajorai atlikdavo bausmes. Tūkstantmečių skaičiuojant Merkinės piliakalnį katastrofa ištiko tik praėto amžiaus pradžioje - 1930 m. paplovus malūno, stovėjusio ant Stangės upelio, tvenkino

vandeniui, nugriuvo šiaurinė piliakalnio dalis. Tačiau visa kita pavyko išsaugoti.

Magdeburgo teisių miestas

Rašytiniuose šaltiniuose minima, kad pirmieji gyventojai Merkinės apylinkėse įsikūrė IX tūkst. pr. Kristų, o istorikai romantikai teigia, kad Merkinę įkūrė vikingai. Nors Merkinė su savo gražiuoju piliakalniu taip ir neišaugo į miestą, ji neabejotinai tapo dvasine Dainavos krašto sostine ir pernai pasitiko 650 m. jubiliejų.

Apdainuota dainių

Be abejo, Merkinė labiausiai traukė ir tebetraukia visus nuo čia stūksančio piliakalnio atsiveriančia Merkio ir Nemuno sanka - vienu gražiausių Lietuvos kraštovaizdžių. Dzūkijos nacionalinio parko duomenimis, vasarą kasdien čia vidutiniškai užkopia per tūkstantį lankytojų, tarsi patvirtindami lietuvių tautos žadintojo Jono Basanavičiaus žodžius: "Žmonės, jeigu norite pamatyti Lietuvą, kopkite ant piliakalnių".

miesto antspaūdą su vienuragiu.

Vaizdinguose Merkinės apylinkių miškuose medžio karaliai ir kunigaikščiai, čia skambėjo net trijų mūrinių bažnyčių varpai, dviejuose vienuolynuose vienuoliai perrašinėjo šventąsias ir mokslo knygas, virš miesto rotušės sukosi vėjarodė, rodydama visas pasaulio šalis, puikavosi cerkvė, o į sinagogas nuo XVII a. pr. melstis rinkosi žydai. Štai tokiam klestinčiame mieste 1648 m. mirė Lenkijos karalius, Lietuvos didysis kunigaikštis Vladislavas Vaza IV.

Vėliau Merkinė sunyko - čia liko vienintelė parapiinė Svč. Margelės Marijos ėmimo į dangų bažnyčia, funduota Vytauto ir Jogailos, ir du (iš keturių) Magdeburgo teisių miesto ribas žymintys stulpai. Merkinėi besiplečiant urbanistikos paminklo teritorija permainingai beveik nepatyrė ir yra paskelbta valstybinės reikšmės kultūros vertybe, saugomas jos gauti tinklas, aikštės planas, kapitalinio užstatymo fragmentai, kurie susiformavo XIII-XVII a. ir išliko iki mūsų dienų.

Nors Merkinė su savo gražiuoju piliakalniu taip ir neišaugo į miestą, ji neabejotinai tapo dvasine Dainavos krašto sostine ir pernai pasitiko 650 m. jubiliejų.

Apdainuota dainių

Be abejo, Merkinė labiausiai traukė ir tebetraukia visus nuo čia stūksančio piliakalnio atsiveriančia Merkio ir Nemuno sanka - vienu gražiausių Lietuvos kraštovaizdžių. Dzūkijos nacionalinio parko duomenimis, vasarą kasdien čia vidutiniškai užkopia per tūkstantį lankytojų, tarsi patvirtindami lietuvių tautos žadintojo Jono Basanavičiaus žodžius: "Žmonės, jeigu norite pamatyti Lietuvą, kopkite ant piliakalnių".

Tai - ne pirmieji komplimentai Merkinės piliakalniui. Vilniaus universiteto profesorius poetas Motiejus Kazimieras Sarbievijus dar XVII a., besizvalgydamas nuo Merkinės kalvų į Merkio ir Nemuno slėnį, į horizonte dunksančius miškus, lotyniškai rašė eiles apie medžioklę ir piemenėlių žaidimus.

XX a. pradžioje Merkinę išgarsino ir visų mūsų sąmonėje įtvirtino Vincas Krėvė. Apylinkių grožiui nusilenkė ir profesorius Česlovas Kudaba, parašęs: "Merkinės apylinkių gamtoje aptiksime beveik visus kraštovaizdžio variantus. Reljefo skulptūros bei kraštovaizdžio įvairumui Merkinę pranoksta tik Vilniaus apylinkės. Nėra Merkinėje... tik jūros krantų".

Profesorius Rimvydas Kunskašas rašė: "Geriau pažinus Nemuno ir Merkio apylinkių kraštovaizdžius praėitį, pasirodė, kad čia yra ir didžiųjų upių - Nemuno ir Merkio - istorinė kryžkelė, o gamtos istorijos tyrinėtojams išryškėjo problemų mazgas ir tos istorijos šaltiniai".

► LANKYTOJAI. Vasarą pasigrožėti Merkinės apylinkėmis kiekvieną dieną į piliakalnį užkopia daugiau nei 1000 žmonių

Neabejotina vertybė

Vos Lietuvai atgavus nepriklausomybę, saugojant gamtinių ir kultūrinių požįrių turtingiausias Dainavos krašto teritorijas Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba - Atkuriamasis Seimas 1991 m. balandžio 23 d. priėmė nutarimą įkurti Dzūkijos nacionalinį parką ir šias teritorijas ne tik saugoti, bet ir tvarkyti ir naudoti Lietuvos tautos labui.

Prisimindami nesengą 2004 m. istoriją, kai hidroelektrinių statytojai ketino sunaikinti Merkio ir Nemuno apylinkių gamtoje aptiksime beveik visus kraštovaizdžio variantus. Reljefo skulptūros bei kraštovaizdžio įvairumui Merkinę pranoksta tik Vilniaus apylinkės. Nėra Merkinėje... tik jūros krantų".

Profesorius Rimvydas Kunskašas rašė: "Geriau pažinus Nemuno ir Merkio apylinkių kraštovaizdžius praėitį, pasirodė, kad čia yra ir didžiųjų upių - Nemuno ir Merkio - istorinė kryžkelė, o gamtos istorijos tyrinėtojams išryškėjo problemų mazgas ir tos istorijos šaltiniai".

ŽALGIRIS

Nr. 62

Buvo laikai, kai poetas ir fotografas ALIS BALBIERIUS gyveno sostinėje, o bičiulių bei poezijos mylėtojų buvo vadinamas "ekologiniu poetu". Ir ne juoko dėlei vadinamas - Alis išties buvo visa galva parinęs į visuomeninę veiklą, žaliųjų judėjimą, mėgino negailėdamas jėgų rūpintis gamta, stengėsi diegti žmonėms ekologinį mąstymą, ekologinės temos buvo akcentuojamos net jo eilėraščiuose...

Rimvydas STANKEVIČIUS "Respublikos" žurnalistas

Šiandien poetas gyvena šalies provincijoje, dienas leidžia kūrybinėmis dirbtuvėmis paverstame protėvių vienkiemyje, atsitolinęs nuo pašėlusiu tempu srūvančio didmiesčio gyvenimo ritmo, kultūrinių, visuomeninių judėjimų... Pažinęs provinciją, sako imąs suprasti, kodėl jo aktyvioji visuomeninė veikla nedavusi vaisių...

- Jūsų pasitraukimas iš sostinės ir aktyvios ekologinės

SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

Specialus dienraščio "Respublika" priedas

Provincija minta pramaniais

veiklos labiau reiškia menininko brandą, vienumos poreikį ar nusivirusias rankas besikaunant su vėjo malūnais?

- Išties buvo laikas, kai tikėjau, kad mano ekologinė veikla yra reikalinga, kad gamtos saugojimo manoma daug ką padaryti, tikėjau, kad mano šviečiamieji straipsniai ekologinėmis temomis kam nors reikalingi, ieškojau ekologijos ir kultūros bendrystės kaip savotiškos išsigelbėjimo ideologijos - panašiai kaip dzenbūdystai, ieškantys vidinės gamtos savyje... Buvo laikas, kai su bendraminčiais svajonėmeit "Greenpeace" atstovai dėl protesto ropštis ant aplinką teršiančių kaminų... Tais laikais, kai dirbau ornitologu ar Gamtos apsaugos komitete, dar prieš Sąjūdį ir Žaliųjų judėjimą...

Man rūpėjo beveik visi, tiesiog neaprepiamos ekologijos neaprepiami dalykai. Ekologija Lietuvoje šiaudien tarsi ir rūpinamasi, tačiau ta veikla pernelyg biurokratuota. Kita vertus, dėmesys nukreipiamas daugiau į reikalingą, bet vis dėlto praktinį "paviršiu" - šiukšlių rinkimą, sveiką maistą, poilsį gamtoje ir viskas. O norisi gilesnio gamtos kaip pačios unikaliausios vertybės žmonių sąmonėje prasiskleidimo. Turiu galvoje ekologinę etiką ir estetika, pavyzdžiui, jau užmirštamo Šveicarijos pagarbą gyvybei, norvegų filosofo Arne Naess "giliąją ekologiją"... Jei pastebėjote, net ir terminas "gamtos apsauga" jau seniai pakeistas į "aplinkos apsauga"... Mes taip pradėdame susitaikyti, kad gamtos nebėra, mums lieka tik "aplinka".

Ką manau dabar?.. Visą bėda, kad žmonija žino, jog Žemės planeta - neamžina, kad po kelių milijardų metų Saulė užges. Nepri-

klausomai nuo to, kaip mes gyvenime šioje planetoje. Regis, tas ir kiti panašūs žinojimai ir yra pagrindinis žmogaus psichikos kenkėjas, nemotyvuojantis tautosoti savo planetą, su gamta elgtis atsakingai.

Tad ir mūsų Lietuvoje baisu matyti atgraudžiantį, viską po savimi traškančią civilizacijos buldozerį, bet pasipriešinti tam - būtina, nors beveik ir neįmanoma. Tokia žiauri, "nuoga" tiesa. Kaip gi pasipriešinti pasaulinei globalizacijai ir septyniems milijardams žmonių? Amerika seniai gaudžiai rauda, kad išnaikino autentišką gamtą, indėnų, jų kultūrą... Mes dar turime ką naikinti, todėl "mokomės" ne iš jų dabarties sąrašų, o iš "klasikinio" praėjusio amžiaus kapitalizmo vadovėlių, vardan pelno dievo praryjančio laukinę gamtą.

Neretai prisimindamas savo įvairią "žaliąją" veiklą, dabar dažniau galvoju, ką realiai man pavyko nuveikti. Atsakymas nuvilniantis - visiškai nieko. Nors šiandien man labiau rūpi kūrybos dalykai, ekologinė nostalgija išlieka. Man gamta yra "kita kultūra", duotybė, kurios mes nesugebame pažinti ir suprasti. Joje vienodai svarbūs ir dideli, ir maži dalykai. Vienoje knygoje kadaise skaičiau: "Kai nukertamas medis, visą pasaulį persmelkia jos girdimas verksmas..." Kartais pavydžiu žmonėms, kurie negirdi tų verksmų.

- Liaudies balsas sostinės ponams siūlo bent metus pagyventi provincijoje, kad suprastų, kaip iš tiesų gyvena Lietuvos žmonės. Pats jau aštunti metai gyvenate Biržuose - toli nuo Vilniaus, tad pasakykite, kokia ta Lietuvos provincija, jūsų akimis?

- Na, gal ne tik ponams, bet ir ne vienam menininkui reiktų kurį laiką pagyventi provincijoje... Deja, jeigu Lietuvoje vyksta kas nors įdomaus, - dažniausiai vyksta Vilniuje arba kituose "centruose", o kaimiškoji šalies periferija gyvena gana liūdnie. Ne ne aš nekaltu apie ekonominius, buitinius sunkumus. Provincija yra stumtelėta tamsybėn, nukurdinta dvasiškai, net nežinanti, kaip reaguoti į tai, kas aplinkui dedasi... Provincija labiausiai nukraujuoja nuo emigracijos. Visuomeninių, kultūrinių renginių Lietuvos provincijoje - iš pirmo žvilgsnio netgi labai gausu, tačiau kažkodėl nuo jų gausos tos kultūros kažkaip nepagausėja. Pernelyg mažai sukuriamos dalykų, kurie gali konkuruoti bent jau visos Lietuvos kontekste. Kiek galiu dalyvauju kultūriniam provincijos gyvenime, bet negalėčiau nuoširdžiai pasakyti, kad man tai visada įdomu.

Provincija yra kupina graudaus grožio - sugriuvę dvarai, architektūriniai, istoriniai paminklai... Estetinės, kultūrinės vertybės suvokimo kartais apskritai nėra. Kultūra į Lietuvą kitados plūdo iš kaimo, o dabar, po ilgos atskirties nuo kultūros, provincijos žmogus ima prarasti grožio receptorių. Vien užtenka pasižiūrėti, kaip savo ūkiuose tvarkosi klestintys ūkininkai. Gal ekonomine prasme jie ir labai gerai tvarkosi, bet estetinė... Sunku patikėti, kad taip baisiai galėjo atrodyti tarpukario lietuviško kaimo sodybos - dabar jos labiau primena žemės ūkio mechanizmų sandėlius, vietoj žalių sodų, rūpintojėlio kryžkelėje "išdabinta" kombainais, traktoriais, jų detalių lauzų, dvelkian nejaukumu, o mašinų tepalu... Ir tai ne tik iš pinigų netu-

rėjimo, o iš absoliutaus abejingumo estetikai, pagaliau tai - prarastas harmoningas ryšys su gamta.

- Latvija jau tapo vieno miesto šalimi. Mums tokia grėsmė neaktuali?

- Na, kad savo intelektualais, talentais ir iniciatyvomis Vilniū maitina visa Lietuva - žinoma paslaptis. Juk augantis provincijoje žmogus greit pajunta, kad jo saviraiškai čia neužteks erdvės, kad jis tampa balta varna, tad kelia sparnus į sostinę. Dabar - ir į savus paryžius, niuorkus. O asmenybių, kurios provincijoje lieka, yra ne taip daug ir ne visos tiek stiprios, kad pajėgtų grumtis su aplink tvyrančia tamsoka periferijos inercija...

Nežinia, kiek yra pavojaus tapti vieno ar kelių miestų valstybe, bet kad provincijos švietimu, jos kultūrinio, dvasinio gyvenimo reikiam rimtai rūpintis - neabejotina.

Lietuvos provincija labiau mintata ir tiki gandai, pačių "pagerintomis" ar pramanytomis naujienomis, iš piršto laužtais teiginiais negu didžiųjų gyventojai.

Pagyvenęs provincijoje realiai imi suvokti, kodėl šitaip pasiskirsto rinkėjų balsai - čia labai dar trūksta politinės "uoslės", pramatymo, kas slepiasi už politiko kalbos ir "viešųjų ryšių" muilo burbulų; pasaulėjauti ir "politines pažiūras" formuoja remdamiesi kažki kokiais pramaniais - net diskutuoti su ne vienu provincijos žmogumi sudėtinga, jis iš gandy sulipdytų savo nuomonę (pavyzdžiui, "jie ten vagia - visi") laiko neginčytina aksioma...

- Kokia, jūsų nuomone, turėtų būti teisinga šiandienos kultūros žmonių laikysena - atsiriboti nuo chaoso, tvyrančių apsių šalyje, ar bandyti rėkauti apie vykdomą valstybės grovimą?

- Kultūros žmogus neturėtų nerpti į valstybės reikalus stačia galva, jis turi suvokti, kad politika nėra jo darbas. Taip pat jis turi suvokti, kad politika, valstybės valdymas, kovą dėl valdžios, įtakos zonų pasiskirstymas yra žaidimas, turintis savas taisykles ir daug "savi" interesų, nors didžioji dalis "svarbių" žmonių "svarbių" darbų tėra tuštybės mugė.

Tačiau tylėti ir atsiriboti nuo sociumo menininkas neturi teisės. Juk jau kartą, šaliai atgavus nepriklausomybę, atlikę savo didesnes ar mažesnes misijas, kultūros žmonės atsidėjo kūrybai ar mokslui, džiaugdamiesi, kad politika ir valstybe užsiims ne kokie kolaborantai ar okupantai, o savi politikai, savi ekonomistai, savi bankininkai, verslininkai... O kas iš to išėjo? Jie tiesiog "atsitolino" ir dirba sau, sprendžia tik savo problemas ir rūpinasi tik savo reikalais. Deja, tas pats pasidarė ir kultūroje - tiek priviso tarpininkų, skirstytojų ir perskirstytojų, vadybininkų, kurie užsiima vadyba sau ir savo kontoroms, kad tas meno kūrėjas kartais tiesiog išrengiamas ir nuogas atiduodamas laukinio kapitalizmo laikų pasaulio vėjams...

Todėl manau, kad svarbiausia besiformuojančio šalies elito dalis - kultūros žmonės - daugiau neturi teisės paleisti valdančiųjų luomo nuo pavardžio. Mes bent jau turime juos stebėti ir analizuoti jų veiksmus. Ir viską įvardyti tikraisiais vardais. Garsiai įvardyti.